

Володимир Мацьків

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Становлення системи фінансового забезпечення аграрного сектору України триває й досі. Однак, в контексті обмеженості бюджетних ресурсів, нестабільності державної політики у сфері фінансової підтримки підприємництва та стимулювання альтернативних форм фінансування аграрного бізнесу, відсутності дієвих механізмів фінансово-кредитного забезпечення, що супроводжується високим рівнем фінансових ризиків, досі не вдалося досягнути вагомих позитивних результатів та кардинально трансформувати джерела фінансування аграрного сектору.

І.В. Зятковський під поняттям «фінансове забезпечення» розуміє систему джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства, котре здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетні асигнування [1, с. 44]. П.А. Стецюк переконаний, що проблема фінансового забезпечення на мікрорівні полягає не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в доступі до них конкретного підприємства та формах і методах їхнього розподілу між галузями економіки й господарюючими суб'єктами [2, с. 111]. В.М. Опарін відзначає: "...фінансове забезпечення реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Різні форми фінансового забезпечення використовуються на практиці одночасно через установлення оптимального для даного етапу розвитку суспільства співвідношення між ними..." [3, с. 56]. На думку окремих авторів "...зміст поняття "фінансове забезпечення діяльності підприємства" у більш широкому розумінні узагальнює сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами в залежності від розміру виробництва та фінансового становища..." [4, с. 65]. Тобто на перше місце у цьому визначенні поставлено сукупність заходів та умов, завдяки яким можливо фінансово забезпечити діяльність підприємства. О.Є. Гудзь розглядає фінансове забезпечення як можливість господарюючого суб'єкта забезпечити власну діяльність необхідними фінансовими ресурсами [5, с. 47]. О.Р. Жидяк вважає, що при пошуку шляхів удосконалення моделі раціонального організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності аграрних підприємств необхідно враховувати різноманітні принципи: децентралізації, компактності, інтенсивності, скорочення проміжних ланок, діалектичної

взаємодії саморегуляції з державним регулюванням, гнучкості, відкритості, адекватності соціально-економічній ситуації та ін. [6, с.140].

Поняття фінансові ресурси взаємопов'язане з такою фінансовою категорією як «фінансування». Фінансування – це сукупність форм, видів, методів і засобів покриття витрат підприємства. Фінансувати – означає збирати кошти для забезпечення всіх видів діяльності підприємства. На рівні підприємства фінансування починається з об'єднання всіх коштів і рахунків, що знаходяться в його розпорядженні, наданих його власниками. У загальному вигляді джерела фінансування можуть бути розподілені по двох великих групах: самофінансування, яке зумовлене фінансовими можливостями самого підприємства, і зовнішнє, здійснюване на основі повернення і неповернення фінансових коштів, отриманих підприємством від сторонніх осіб і установ.

Фінансування можна розглядати в широкому і вузькому розумінні. У широкому – це процес формування та переходу (авансування) капіталу з грошової в інші форми (товарну, виробничу), в результаті чого створюється або перерозподіляється основний і оборотний капітал для розширеного виробництва. Фінансування у вузькому розумінні є процесом руху фінансових коштів підприємства: пошук джерел фінансування, забезпечення та витрачання фінансових ресурсів шляхом здійснення як поточних, так і довгострокових витрат.

Основою теорії та методології фінансового забезпечення виступає загальна теорія фінансів. Вчені-економісти презентують фінанси як економічну категорію, розглядають їх як сукупність грошових відносин, що виникають при формуванні та використанні грошових фондів на окремих етапах утворення, розподілу та перерозподілу [7, с. 28-29]. При цьому наголошується мета фінансів – забезпечення добробуту громадян і соціально-економічного розвитку держави. У практичній площині фінанси виокремлюють у вигляді різноманіття форм грошових потоків. Їхній рух обумовлює формування і використання капіталу і фінансових ресурсів. Категорія фінанси як базова закладає основи фінансового забезпечення за допомогою взаємозв'язку грошових потоків з цільовим спрямуванням, сприяючи задоволенню потреб суспільства і кожного його члена.

Фінансове забезпечення розглядається у відтворювальному процесі як форма покриття витрат за рахунок використання фінансових ресурсів, що мобілізуються економічними суб'єктами, включаючи державу. Представлено три форми: самофінансування, кредитування, державне фінансування. При самофінансуванні використовуються власні фінансові ресурси суб'єкта. Формування цих фінансових ресурсів відбувається в ході господарської та фінансової діяльності підприємства. Застосування такої форми фінансового забезпечення як кредитування передбачає використання позикових ресурсів на

умовах терміновості, платності і зворотності. Державне фінансове забезпечення (бюджетне) передбачає, що джерелом є грошові кошти бюджетів та позабюджетних фондів. У представленому трактуванні йде суміщення понять по лінії «фінансове забезпечення – фінансові ресурси – фінансування». Кожне з цих лінійних понять має як самостійний економічний зміст, що ґрунтується на сукупності специфічних рис, так і демонструє їх взаємодію.

У загальному вигляді фінансові ресурси підприємства, що спрямовуються на оновлення матеріально-технічної бази, – це власні джерела, головним з яких виступає прибуток. Тому для забезпечення відносної фінансової самостійності в питанні оновлення зношених засобів повинні виконуватися наступні аспекти:

– якою б не була ринкова ціна на сільськогосподарську продукцію, вона повинна бути реалізована за тією ціною, яка не тільки покриє поточні витрати, а й забезпечить прибуток, котрий буде достатнім для реінвестування;

– податкове навантаження не повинне бути обтяжливим і не «поглине» всю решту прибутку.

Протягом року у сільськогосподарських підприємствах утворюється сезонний розрив між термінами здійснення витрат й отримання доходів. У зв'язку з цим, товаровиробники повинні мати певні суми оборотних коштів. Однак, не за рахунок власних джерел, так як це є недоцільним. Тому мінімальні запаси, витрати і кошти в розрахунках формуються за рахунок власних джерел, а понад ним – за рахунок позикових, які мають більше значення в сільському господарстві, ніж в інших галузях.

Отже, під фінансовим забезпеченням ми пропонуємо розуміти елемент системи фінансового управління, спрямований на перетворення фінансових ресурсів у капітал у грошовій формі за допомогою залучення грошових коштів та їх використання на певні цілі діяльності, основою якого є такий фінансовий метод як фінансування, а регулятором функціонування – елементи фінансового механізму; а під фінансовим забезпеченням матеріально-технічної бази – елемент системи фінансового менеджменту, спрямований на перетворення фінансових ресурсів у капітал у грошовій формі через залучення грошових коштів та їх використання з метою формування і зміцнення матеріально-технічної бази.

Література

1. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: [монографія] / І.В. Зятковський. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 215 с.
2. Стецюк П.А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П.А. Стецюк // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 111–116.
3. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2001. – 240 с.

4. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3 (43). – С. 65–68.

5. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами в період змін та стабілізації / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 46–53.

6. Жидяк О.Р. Проблеми вдосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрної сфери / О.Р. Жидяк // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 2. – С. 139-141.

7. Финансы : учеб. / Под ред. М.В. Романовского и др. – М. : Перспектива; Юрайт, 2012. – 520 с.

Андрій Машко

Тернопільський національний економічний університет

РИНОК ЗЕМЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ АГРОБІЗНЕСУ

В проведенні земельної реформи заключним етапом залишається прийняття законопроекту про ринок земель. Стосовно ринку земель існують абсолютно протилежні думки: від переконання в тому, що він нам нагально потрібен і аж до повного його заперечення. Кому вигідна земельна реформа, зокрема, ринок землі? Як він пов'язаний із тією безпрецедентною концентрацією землі в руках агрохолдингів та фінансовою капіталізацією агробізнесу?

Нині агрохолдинги контролюють понад третини сільськогосподарських угідь України, а за іншими оцінками, враховуючи площу господарств, що значаться як незалежні, але де-факто перебувають в управлінні великих компаній, площа контрольованих агрохолдингами сільгоспугідь наближається до половини їх розміру. В окремих областях агрохолдинги займають більше половини площі сільськогосподарських угідь. Нині 10 найбільших холдингів контролюють близько 3 млн. га земельних угідь, а окремі із них розширили земельний банк, котрий перевищує 500 тис. га. Це фантастичні показники для Західної Європи, де орендар 2-3 тис. га вже може рахуватися за латифундиста.

Згідно результатів різних соціологічних опитувань більшість власників паїв проти продажу землі. Основними причинами такого рішення є побоювання щодо приходу чужих власників, великого капіталу, який витіснить з ринку дрібних та середніх товаровиробників, а також загроза масового скуповування